

Коваль Світлана Любомирівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Стійка банківська система є обов'язковою умовою стабільного соціально-економічного зростання в Україні. Банківські установи України проходять складні випробування в умовах частих змін в економічній та політичній ситуації, яка складається в країні. Такі зміни в умовах функціонування, незахищеність від зовнішнього середовища, вплив негативних внутрішніх факторів зумовлюють необхідність до постійного удосконалення банківської діяльності та пристосування до нових умов.

Однією із проблем, які необхідно постійно приділяти увагу вітчизняній банківській системі є підвищення ефективності банківської діяльності. Діяльність банківських установ є комерційною діяльністю, яка спрямована на отримання доходів на вкладений капітал. Разом з тим, світова фінансово-кредитна криза, політична нестабільність негативно вплинули на фінансові результати діяльності вітчизняних банків і зумовили кризові явища у вітчизняній банківській системі. Збиткова діяльність стала основним стримуючим чинником подальшого підвищення рівня капіталізації банківського сектору, підвищення його стабільності, стійкості і подальшого розвитку.

Саме тому, питання, які пов'язані із позитивними фінансовими результатами діяльності банківських установ є одними із найважливіших, оскільки від них залежить не лише стійкість вітчизняної банківської системи, а подальший розвиток економіки України.

Аналіз праць, у яких вчені-економісти, практики досліджували фінансові результати діяльності дозволило зробити висновок про відсутність єдиного та однозначного підходу до розуміння терміну «фінансові результати». Це

поняття є об'єктом дослідження науковців та фахівців у сфері економіки, фінансів, юридичних науках, бухгалтерського обліку однак єдності у тлумаченні не досягнуто.

У процесі вивчення нормативно-правових актів виявлено, що вітчизняне законодавство не розглядає термін «фінансові результати». Так, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» містить лише поняття «прибуток» і «збитки» [1]. Разом з тим, термін «фінансові результати» застосовується в бухгалтерському обліку, Плані рахунків.

У податковому законодавстві також немає чіткості у трактуванні поняття «фінансові результати». Податковий кодекс не розмежовує терміни «фінансові результати» і «прибуток». Так, у Податковому кодексі України (стаття 134) вказано: прибуток обчислюється як різниця між обсягом доходів звітного періоду та обсягом реалізованих товарів, наданих послуг або виконаних робіт, всіх інших витрат звітного податкового періоду [2].

На нашу думку, нормативно-правові акти доцільно доповнити визначенням терміну «фінансові результати».

Вчені також по різному тлумачать поняття «фінансові результати». Різноманітність підходів до трактування можна пояснити тим, що дане фінансові результати є об'єктом дослідження науковців, які працюють у різних сферах: бухгалтерському обліку, фінансах, економіці та юриспруденції.

Так, на думку Мочерного С.В. фінансові результати представляють собою грошову форму загального підсумку господарської діяльності організацій або її підрозділу і яка виражається в прибутку або збитку [3, с. 37].

Близьке за змістом визначення дає професор Пушкар М.С. На думку вченого фінансові результати це прибутки або збитки, що їх отримано як результат господарської діяльності [4, с. 41].

Для трактування фінансових результатів Луговий В.А. використовує вихідні поняття доходи та витрати: це балансовий прибуток (збиток) підприємств, що формується із доходів чи витрат від реалізації готової

продукції (послуг, робіт), доходів чи витрат від іншої реалізації та обсягу позареалізаційних доходів чи витрат [5, с. 157].

Бутинець Ф.Ф. ототожнює фінансові результати діяльності із прибутками або збитками від реалізації готової продукції, послуг, робіт [6, с. 41].

Ануфрієв В.Є. при дослідженні фінансових результатів розглядає їх з двох боків: як показник прибутку чи збитку, який утворюється упродовж календарного або господарського року та як різницю між обсягом доходів доходів та витрат підприємства [7, с. 12].

При тлумаченні фінансових результатів Пантелєєв В.П. ототожнює їх з прибутком або збитками наголошує вони є результатом певної діяльності. При цьому вчений зазначає, що показники прибутку або збитку обчислюються алгебраїчна сума дохід від різних видів діяльності у порівнянні із сумою всіх гру витрат валового прибутку (збитку), інших операційних доходів та адміністративних витрат та витрат на збут відповідного виду діяльності та інших операційних витрат [8, с. 157].

У термінологічному словнику зустрічаємо два підходи до тлумачення фінансових результатів. За одним підходом, фінансові результати розглядають як різницю доходів і витрат суб'єкта господарювання за певний період часу. З іншого боку, під фінансовими результатами розуміють зростання або зменшення ціни власного капіталу підприємства у результаті діяльності за звітний період [9, с. 127].

Зовсім інший підхід до тлумачення фінансових результатів зустрічаємо у Соколова Я.В. – це приріст або зменшення капіталу (кошти, які вкладено власниками) підприємства упродовж усього звітного періоду [10, с. 317].

Як зміну обсягу власного капіталу за певний період внаслідок виробничо-фінансової діяльності підприємства тлумачить фінансові результати Кондраков Н.П. [11, с. 447].

На грошовій формі результатів господарської діяльності наголошує Пипко В.А. при визначенні фінансових результатів [12, с. 27]

Борисов А.Б., досліджуючи сутність фінансових результатів ототожнює їх з підсумками господарської діяльності суб'єкта господарювання, які обчислюються через порівняння доходів та витрат. Крім того, вчений вказує, що фінансові результати проявляються у прирості або зниженні вартості власного капіталу [13, с. 8].

Як бачимо, всі вище наведені трактування фінансових результатів носять прикладне значення та тісно пов'язані із господарською діяльністю підприємств організацій та їх підрозділів. Однак, в економічній літературі існують інші, теоретичні підходи до тлумачення фінансових результатів як економічної категорії. Саме таке бачення фінансових результатів притаманне Дікань Л. В., яка стверджує: це економічна категорія, яка супроводжує процес утворення доданої вартості. Крім того, вчений вказує і на практичне значення фінансових результатів, які обчислюються за визначеною методикою і відображають результати діяльності кожного суб'єкта господарювання, при цьому фінансові результати є об'єктом контролю та обліку [14, с. 19].

Грунтовно та всебічно характеризує Вороніна О. О. фінансові результати. По-перше, фінансові результати є якісною характеристикою фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. По-друге, фінансові результати є результатом економічних відносин. По-третє, фінансові результати відображають значимість та стабільність розвитку підприємства (з точки зору отриманих доходів). По-четверте фінансові результати є відображенням впливу факторів зовнішнього середовища на фінансово-господарську діяльність підприємства. По-п'яте, фінансові результати є узагальнюючим показником, які відображаються у фінансовій та бухгалтерській звітності прибуток або збиток, впливає на зміну обсягу власного капіталу та його складових елементів [15, с. 67].

Як узагальнюючу категорію, яка характеризує результативність господарської діяльності тлумачить фінансові результати Скалюк Р.В. Вчений дає трактування досліджуваного поняття через отримані або втрачені економічні вигоди підприємства. Крім того, характеризує фінансові

результати Скалюк Р.В. вказує на спосіб їх розрахунку (віднімання від доходів всіх витрат дає результат у вигляді показника прибутків або збитків). На думку автора, саме фінансові результати дають можливість оцінити рівень прибутковості суб'єкта господарювання, потенціал економічного зростання та подальшого його розвитку [16, с. 111].

На думку М.М. Залатдінова, при дослідженні фінансових результатів особливу увагу слід приділяти редакційному формулюванню даного поняття. Так, вживаючи термін «фінансові результати» як узагальнюючий показник доходів і витрат слід використовувати поняття виключно у множині. Причому характеризуючи прибуток або збиток доцільно вживати поняття «кінцевий фінансовий результат» (в однині), оскільки результатом діяльності є або збиток, або прибуток [17, с. 84].

Проведене дослідження існуючих в науковій літературі економічного і облікового спрямування підходів до тлумачення фінансових результатів дозволяє запропонувати таке визначення фінансових результатів – це економічна категорія, котра відображає результати фінансово-господарської діяльності і уособлюється в підсумковому показнику – прибутку чи збитку.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що різні підходи до трактування фінансових результатів пов'язані з його багатогранністю та значимістю. Саме тому, вчені економісти, які здійснюють наукову діяльність у різних сферах (фінансовій, обліковій) розробляють власні, характерні сфері дослідження трактування.

Всі вищенаведені трактування фінансових результатів є загальними і стосуються будь-якого суб'єкта господарювання, які функціонують у різних галузях економіки. У процесі дослідження виявлено, що вчені-економісти значну увагу приділяють вивченню та виявленню особливостей фінансових результатів суб'єктів господарювання, які функціонують в різних галузях економіки. Враховуючи результати оцінки підходів до трактування «фінансові результати» пропонуємо таке визначення: фінансові результати діяльності банківських установ – це результат діяльності банківської установи, яка

виражається у різниці між доходами і витратами банку і розраховується за визначений законодавчо період і уособлюється у показнику прибутку або збитку.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO3.aspx>
2. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
3. Мочерний С.В. Політична економія: навч. посібник / С.В. Мочерний. – К.: Знання-Прес, 2002. – 687 с.
4. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.
5. Луговой В.А. Учет капитала, ссуд и финансовых результатов / В.А. Луговой. – М.: АО “ИНКОНСАУДИТ”, 1995. – 128 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с.
7. Ануфриев В.Е. Учет формирования финансового результата и распределения прибыли организации / В.Е. Ануфриев // Бухгалтерский учет. – 2001. – № 10. – С. 101–108.
8. Пантелев В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелев, О.С. Сніжко. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агенство”, 2009. – 239 с.
9. Загородній А.Г. Облік і аудит: Термінологічний словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. – Львів: “Центр Європи”, 2002. – 671 с.
10. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. – М: Финансы и статистика, 2000. – 496 с.
11. Кондраков Н.П. Бухгалтерский учёт: Учебное пособие / Н.П. Кондраков. – [4-е изд. перераб. и доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 640 с.

12. Пипко В.А. Настольная книга бухгалтера и аудитора / В.А. Пипко, Л.Н. Булавина. – [2-е изд., доп.]. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 592 с.
13. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.
14. Дікань Л. В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: Монографія / Л. В. Дікань, О. О. Вороніна. – Харків: СПД ФО Лібуркіна Л. М., 2008. – 92 с.
15. Вороніна О. О. Складові та основні функції управління фінансовим результатом підприємства / Л. В. Дікань, О. О. Вороніна // Економіка розвитку. – 2008. – № 1 (45). – С. 66–68.
16. Скалюк Р.В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств / Р.В. Скалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: збірник наукових праць. –2010. – Випуск 18, частина 1. – С. 135–141.
17. Залалтдинов М.М. Учетно-аналитическое обеспечение управления финансовыми результатами сельскохозяйственных организаций в системе интеграции молочного подкомплекса / Залалтдинов М.М. // Деньги и кредит. – 2009. – № 7. – С. 77–85.